

2. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии / науч. ред. и вступ. ст. Д. А. Шестакова ; предисл. Г.-Г. Йешека ; пер. с нем. Н. С. Рачковой. СПб. : Юрид. центр Пресс, 2003. 524 с.
3. Уголовный кодекс Голландии / науч. ред. Б. В. Волженкин ; пер. с англ. И. В. Мироновой. СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. 510 с.
4. Уголовный кодекс Швейцарии / науч. ред., предисл. и пер. с нем. А. В. Серебренниковой. СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. 350 с.
5. Уголовный кодекс Республики Польша / под ред. А. И. Лукашова, Н. Ф. Кузнецова ; пер. с польск. Д. А. Барилевич. СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. 234 с.
6. Закон об уголовном праве Израиля / пер. с иврита М. Дорфман. Изд. 2-е, перераб. и доп. СПб. : Юрид. центр Пресс, 2010. 261 с.
7. Кузнецова Л. О. Визначення ознак об'єкта хуліганства за законодавством окремих зарубіжних країн. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2008. Вип. 11. С. 311–314.

Одержано 14.03.2019

УДК 343.344

Владислав Геннадійович КУНДЕУС,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 265-1 КК УКРАЇНИ «НЕЗАКОННЕ ВИГОТОВЛЕННЯ ЯДЕРНОГО ВИБУХОВОГО ПРИСТРОЮ ЧИ ПРИСТРОЮ, ЩО РОЗСІЮЄ РАДІОАКТИВНИЙ МАТЕРІАЛ АБО ВИПРОМІНЮЄ РАДІАЦІЮ»

До нових видів злочинної діяльності у сфері використання ядерних технологій, ядерних матеріалів та джерел іонізуючого випромінювання відноситься ядерний тероризм. Особливе місце у правовому забезпеченні ядерної та радіаційної безпеки та протидії ядерному тероризму посідають кримінально-правові норми. Так, ст. 265-1 Кримінального кодексу України (далі – КК) встановлює відповідальність за незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію [1].

Предметом злочину, передбаченого ст. 265-1 КК є: 1) ядерний вибуховий пристрій; 2) пристрій, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію і може через свої властивості спричинити загибель людей, шкоду здоров'ю людей, майнову шкоду у великому розмірі або значне забруднення довкілля. Оскільки, застосовані у ст. 265-1 КК юридичні терміни «ядерний вибуховий пристрій», «радіоактивні матеріали», «радіація» тощо, не є, безпосередньо, галузевими термінами у кримінально-правовому значенні, а «запозичені» із законодавчих (нормативно-правових) актів профільюючих галузей права, для з'ясування їх змісту слід звертатися до відповідних нормативних актів в галузі ядерної та радіаційної безпеки.

Правове регулювання відносин, пов'язаних із забезпеченням радіаційної безпеки, складається із багатьох нормативно-правових актів як міжнародного, так і національного законодавства, які різняться за своєю юридичною силою та формою закріплення. Серед міжнародно-правових джерел, ратифікованих Верховною Радою України, які містять вимоги щодо забезпечення ядерної та радіаційної безпеки і які безпосередньо визначають дії, що відносяться до ядерного тероризму, слід визначити Міжнародну конвенцію про боротьбу з актами ядерного тероризму від 14.09.2005.

Відповідно до п. 1 ст. 1 Міжнародної конвенції про боротьбу з актами ядерного тероризму «Радіоактивний матеріал» – це ядерний матеріал та інші радіоактивні речовини, які містять нукліди, що самостійно розпадаються (процес, який супроводжується виділенням іонізуючого випромінювання одного або кількох видів, наприклад альфа-випромінювання, бета-випромінювання, нейтронне випромінювання та гама-випромінювання), та які можуть унаслідок своїх радіологічних властивостей або властивостей свого поділу спричинити смерть, серйозне

каліцтво або суттєву шкоду власності чи навколишньому середовищу [2]. Пункт другий вказаної Конвенції говорить, що «Ядерний матеріал» означає плутоній, за винятком плутонію з концентрацією ізотопів, яка перевищує 80 відсотків по плутонію-238; уран-233; уран, збагачений ізотопами уран-235 або уран-233; уран, що містить суміш ізотопів, які трапляються в природі у формі, що відрізняється від руди або рудних залишків; та будь-який матеріал, що містить один чи більше з названих вище елементів [2]. Аналогічне визначення такого поняття дає Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок від 26.10.1979 року [3].

Визначення понять «радіоактивний матеріал» та «ядерний матеріал» міститься у положеннях національного законодавства. Зокрема, ст. 1 Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 08.02.1995, поняттям «радіоактивний матеріал» охоплюється джерело іонізуючого випромінювання, ядерні матеріали та радіоактивні відходи [4]. Таке ж визначення цього поняття дається Положенням про порядок здійснення перевезення радіоактивних матеріалів територією України [5]. Закон України «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії» від 11.01.2000 року визначає поняття «радіоактивні матеріали» як будь-які матеріали, які містять радіонукліди і для яких питома активність та сумарна активність вантажу перевищують межі, встановлені нормами, правилами та стандартами з ядерної та радіаційної безпеки [6]. Аналогічне визначення такого поняття дає п. 1.8 Правил забезпечення збереження ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання, затверджених наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 14.12.2000 № 241 [7].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 08.02.1995 «Ядерний матеріал» використовується у значенні: 1) будь-який вихідний або спеціальний розщеплюваний матеріал. Де вихідний матеріал це – уран, який містить ізотопи у тому співвідношенні, в якому вони є у природному урані; уран, збіднений на ізотопи 235; торій; будь-яка із зазначених речовин у формі металу, сплаву, хімічної сполуки або концентрату; будь-який інший матеріал, що містить одну або декілька із зазначених речовин у концентрації, встановленій нормами, правилами та стандартами з безпеки. Спеціальний розщеплюваний матеріал – плутоній-239; уран-233; уран, збагачений ізотопами 235 і 233; будь-який матеріал, що містить одну або кілька із зазначених речовин; 2) ядерне паливо, за винятком природного урану і збідненого урану, яке може виділяти енергію шляхом самопідтримуваного ланцюгового процесу ядерного поділу поза ядерним реактором самостійно або у комбінації з яким-небудь іншим матеріалом, та радіоактивні продукти і відходи, за винятком невеликої кількості радіоактивних продуктів, радіоактивних відходів та ядерного палива, що встановлюються нормами, правилами і стандартами з ядерної та радіаційної безпеки, за умови, що ця кількість не перевищує максимальні межі, встановлені Радою керуючих Міжнародного агентства з атомної енергії [4].

Згідно ст. 265-1 КК предметом злочину є ядерний вибуховий пристрій. Відповідно до п. 1.3 Інструкції про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах внутрішніх справ України, затвердженої наказом МВС України від 09.07.2014 № 653 вибухові пристрої – спеціально виготовлені промисловим або саморобним способом пристрої одноразового застосування, які при певних обставинах спроможні до вибуху з утворенням уражаючих факторів за допомогою використання енергії хімічного вибуху [8].

У літературі зазначається, що зброя вибухової дії, що побудована на використанні ядерної енергії, що вивільняється при ланцюговій ядерній реакції розщеплення важких ядер й/або термоядерній реакції синтезу легких ядер є ядерною зброєю [9]. Згідно з Положенням про порядок контролю за експортом, імпортом і транзитом товарів, що стосуються ядерної діяльності та можуть бути використані у створенні ядерної зброї, що було затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12.03.1996 вихідний та спеціальний матеріал, що розщеплюється, входить до списку ядерних матеріалів, які можуть бути використані у створенні ядерної зброї [10]. Отже, *ядерний вибуховий пристрій, як предмет злочину, передбаченого ст. 265-1 КК, це спеціально виготовлений промисловим або саморобним способом пристрій одноразового застосування, який при певних обставинах спроможний до вибуху за рахунок ланцюговій ядерній реакції розщеплення важких ядер й/або термоядерній реакції синтезу легких ядер.*

Як предмет злочину, пристрій, що розсіює радіоактивний матеріал, охоплюється поняттям радіологічний розсіюючий пристрій (РРП), або так званим словосполученням «Брудна бомба».

Відповідно до тлумачного словника українських термінів, що затверджений наказом Державного комітету ядерного регулювання України від 08.06.2004, радіологічний розсіюючий пристрій (РРП) – механізм для розсіювання радіоактивних речовин в довкілля за допомогою вибуху («брудна» бомба) або іншим способом. РРП – потенційна зброя терористів, застосування якої може мати значні наслідки при використанні високоактивних радіоактивних речовин, як наприклад, вмісту радіоактивних джерел, які використовуються в техніці, медицині чи науці (америчій-241, каліфорній-252, цезій-137, кобальт-60, іридій-192, стронцій-90, ізотопи плутонію тощо) [11]. «Брудна бомба» поєднує в собі радіоактивний матеріал із звичайною вибухівкою [12]. Отже, як предмет злочину, передбаченого ст. 265-1 КК пристрій, що розсіює радіоактивний матеріал – це механізм для розсіювання радіоактивних речовин в довкілля за допомогою вибуху («брудна» бомба) або в інший спосіб і може через свої властивості спричинити загибель людей, шкоду здоров'ю людей, майнову шкоду у великому розмірі або значне забруднення довкілля.

Предметом злочину, передбаченого ст. 265-1 КК також є пристрій, що випромінює радіацію. Іонізуюче випромінювання, або іонізуюча радіація – це потоки електромагнітних хвиль або частинок речовини, що здатні при взаємодії з речовиною утворювати в ній іони. До іонізаційного випромінювання відносять альфа-, бета-, гамма-промені, рентгенівське випромінювання, а також інші високоенергетичні заряджені частинки на кшталт протонів та іонів, отриманих у прискорювачах. При проходженні через речовину нейтрони не іонізують її атомів, однак іонізація відбувається внаслідок вторинних процесів при поглинанні нейтронів ядрами, вибиванні протонів або при розпаді нейтронів на протон та електрон чи на антипротон та позитрон [12]. Іонізуюча радіація при дії на організм людини може викликати два види ефектів, які клінічною медициною відносяться до хвороб: детерміновані порогові ефекти (променева хвороба, променеві опіки, променева катаракта, променеве безпліддя, аномалії розвитку плода та ін.) і стохастичні (ймовірнісні) без порогові ефекти (злоякісні пухлини, лейкози, спадкові хвороби) [13]. Отже, до пристрою, що випромінює радіацію, як предмету злочину, передбаченого ст. 265-1 КК, належить технічний засіб, який за своїми властивостями здатен створювати іонізуюче випромінювання (іонізуючу радіацію) і може через свої властивості спричинити загибель людей, шкоду здоров'ю людей, майнову шкоду у великому розмірі або значне забруднення довкілля.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 15.02.2019).
2. Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму : від 14.09.2005 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d68 (дата звернення: 15.02.2019).
3. Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок : від 26.10.1979 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_024 (дата звернення: 15.02.2019).
4. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку : закон України від 08.02.1995 № 39/95-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-вр> (дата звернення: 15.02.2019).
5. Про затвердження Положення про порядок здійснення перевезення радіоактивних матеріалів територією України : постанова Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 № 1373 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1373-2004-п> (дата звернення: 15.02.2019).
6. Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії : закон України від 11.01.2000 № 1370-XIV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1370-14> (дата звернення: 15.02.2019).
7. Про затвердження Правил забезпечення збереження ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання : наказ М-ва екології та природних ресурсів України від 14.12.2000 № 241 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0013-01> (дата звернення: 15.02.2019).
8. Про затвердження Інструкції про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах внутрішніх справ України : наказ МВС України від 09.07.2014 № 653 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0870-14> (дата звернення: 15.02.2019).

9. Ядерна зброя // Вікіпедія : віл. енцикл. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ядерна_зброя (дата звернення: 15.02.2019).

10. Про затвердження Положення про порядок контролю за експортом, імпортом і транзитом товарів, що стосуються ядерної діяльності та можуть бути використані у створенні ядерної зброї : постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.1996 № 302 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/302-96-п> (дата звернення: 15.02.2019).

11. Облік та контроль ядерного матеріалу, фізичний захист ядерного матеріалу і ядерних установок. Тлумачний словник українських термінів. Словники термінів: українсько-англо-російський, русско-украинско-английский, english-russian-ukrainian НП 306.7.086-2004 : затв. наказом Держ. ком. ядер. регулювання України від 08.06.2004 № 101 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0101578-04> (дата звернення: 15.02.2019).

12. Брудна бомба // Вікіпедія : віл. енцикл. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Брудна_бомба (дата звернення: 15.02.2019).

13. Іонізуючі випромінювання // Studme.com.ua : сайт. URL: https://studme.com.ua/1263111314369/bzhd/ioniziruyuschie_izlucheniya.htm (дата звернення: 15.02.2019).

Одержано 01.03.2019

УДК 343.341(477)

Володимир Дмитрович КУШНІРУК,

студент 3 курсу заочного факультету № 1

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків)

Науковий керівник:

Григорій Сергійович КРАЙНИК,

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри кримінального права № 1

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків)

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ УЗГОДЖЕННЯ ПОЛОЖЕНЬ Ч. 4 СТ. 28 ТА Ч. 1 СТ. 255 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

З доктрини кримінального права відомо, що Особлива частина має відповідати положенням Загальної частини. Так по співвідношенню ч. 4 ст. 28 КК [1] і ч. 1 ст. 255 КК [1] постає питання стосовно суб'єктивної ознаки а саме мети. Частина 4. ст. 28 КК вказує «Злочин визнається вчиненим злочинною організацією, якщо він скоєний стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації злочинної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп» [1], тобто вказана мета вказана у кількісній формі, а саме вчинення не одного, а декількох злочинів, що створює колізію (суперечність) з нормою Особливої частини – ч. 1 ст. 255 КК [1]. Частина 1 ст. 255 КК: «Створення злочинної організації з метою вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також керівництво такою організацією або участь у ній, або участь у злочинах, вчинюваних такою організацією, а також організація, керівництво чи сприяння зустрічі (сходці) представників злочинних організацій або організованих груп для розроблення планів і умов спільного вчинення злочинів, матеріального забезпечення злочинної діяльності чи координації дій об'єднань злочинних організацій або організованих груп» [1].

Як вказує В.В. Українець, «Водночас необхідно усунути явне протиріччя між положеннями ч. 4 ст. 28 КК, у якій зазначено, що метою злочинної організації є вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів, і ст. 255 КК, у якій йдеться про створення злочинної організації з метою вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину. Зокрема потрібно привести диспозицію ст. 255 КК у відповідність до тексту ч. 4 ст. 28 КК» [2, с. 19], з чим погоджуюсь частково, оскільки вважаю, що потрібно внести зміни не до ч. 1 ст. 255, а до чинної редакції ч. 4 ст. 28 КК, а саме змінити